

EURACHEM-KATTOJÄRJESTÖN KOKOUS

EURACHEM – General Assembly Meeting 22.-23.5.2003, St. Gallen, Sveitsi

EURACHEM-kattojärjestön neljänteentoista kokoukseen osallistuivat EURACHEM-Suomen edustajina Veikko Komppa (Executive Committee ja General Assembly -kokoukset) ja Anna-Liisa Pikkarainen (General Assembly-kokous). Kokous järjestettiin Sveitsin St. Gallenissa EMPAssa (Swiss Federal Laboratories for Materials Testing and Research). Kokouksen organisoivat Ernst Halder vaimonsa Kathy'n kanssa sekä Bruno Wampfler.

Kattojärjestön puheenjohtaja Filomena Camões (Portugali) johti General Assembly-kokouksen (GA). Puheenjohtajistossa jatkaa puheenjohtajan lisäksi edellinen puheenjohtaja Ed W. B. de Leer (Hollanti) ja uudeksi varapuheenjohtajaksi v. 2003 valittu Wolfhard Wegscheider (Itävalta). Veikko Kompan pitkä ja ansiokas seitsemän vuoden kausi puheenjohtajistossa päättyi, ja hänen arvokas panoksensa EURACHEMissa huomioitiin ansaittujen kiitosten kera.

Executive Committee'sta vapautui kaksi paikkaa, mihin valittiin Jozsef Hlavay (Unkari) ja Maire Walsh (Irlanti), joka uusi siten jäsenyytensä. EURACHEMin sihteeristö toimii edelleen Portugalissa (IPQ ja Lissabonin yliopisto).

Tänä vuonna kokouksen teemoina olivat aina ajankohtaiset mittauksen laatuun liittyvät näkökohdat sekä EURACHEMin tulevaisuus. Kattojärjestön kokouksessa tuli esiin myös useiden EURACHEMin useiden yhteistyötahojen näkemykset (mm. CCQM, CITAC, EA, EUROLAB, ILAC).

1. UDEET OPAAAT JA DOKUMENTIT

EURACHEM/CITAC Guide “Traceability in Chemical Measurement” A guide to achieving comparable results in chemical measurement, Voting draft March 2003 oli ennen kokousta kommentoitavana. Siihen tulee joitakin editorialisia muutoksia ennen julkaisua. Dokumentti on hyväksytty EURACHEM-dokumentiksi. CITAC käsittelee dokumentin hyväksymisen kuluvan kuukauden kuluessa.

A Position Paper by EA, EURACHEM, EUROMET and EUROLAB Working Group on Reference Materials: “Third Party Quality Assessment of Reference Materials and their Production” hyväksyttiin EURACHEM-dokumentiksi. Sen tarkoituksena on luoda luottamusta vertailuaineisiin. Siinä mm. suositellaan vertailuaineiden valmistajille kolmannen osapuolen suorittamaa teknistä arviointia perustuen käytössä olevien standardien ja infrastruktuurin käyttöön. Maailmanlaajuinen organisaatio ILAC on ollut aiheeseen liittyvissä keskusteluissa mukana.

EURACHEM/CITAC QA Guide'n päivitys “Guide to Quality in Analytical Chemistry, An Aid to Accreditation” on valmistunut.

EURACHEM/CITAC/EA -opas “Accreditation for Microbiological Laboratories” todettiin hyväksytyksi.

Metrologiasanaston (VIM, International Vocabulary of Basic and General Terms in Metrology) päivitystilanteesta oli Paul de Bièvre toimittamaa tietoa. Siinä tulee olemaan

ensimmäistä kertaa esimerkkejä myös kemiallisista mittauksista. Todettiin, että uusitun sanaston optimistinen valmistumisajankohta on v. 2003 loppu.

Tietokonesysteemeihin ja ohjelmistoihin liittyvän yhteisen ohjeistuksen tarve on tiedostettu. Useita kansallisia ohjeistuksia on jo olemassa, mm. Suomessa, Ruotissa, Saksassa. Suunnitelmissa on, että ohjeistusta – käytännön esimerkein - tulee valmistelemaan työryhmä, missä on mukana edustus useista organisaatioista: CEOC, EA (ILAC), EURACHEM, EUROLAB, EUROMET, Nordtest. EUROLAB ottaa vastuun ohjeen valmistelutoimenpiteistä. EURACHEMista on mukana Steve Ellison.

2. PÄTEVYYSKOKEET JA REFERENSSIMATERIAALIT

2.1 Pätevyyskokeet (PT)

EURACHEM PT Mirrow Group'n ryhmänvetäjä oli vaihtunut loppuvuonna 2002. Nick Boley'n tilalle oli tullut Brian Brookman (UK). Ryhmän keskeisimmät viimeaikaiset tehtävät ovat liittyneet PT-workshopin suunnitteluun ja organisointiin sekä EEE-PT-työryhmään osallistumiseen. Workshop oli järjestetty UK:ssa helmikuussa 2003 ja sen todettiin olleen onnistunut. Pätevyyskokeisiin osallistuminen aiheuttaa keskustelua EEE-PT-työryhmässä. Mm. pätevyyskokeiden järjestäjien akkreditointi Euroopassa ja sen toteuttamistapa eri maissa on ollut tarkastelun kohteena. Akkreditoitujen laboratorioden vertailutuloksista tarvitaan tietoa.

2.2 Vertailuaineet (RM)

EURACHEMilla ei ole "omaa" RM-ryhmää. Vertailuaineisiin liittyvä työtä tehdään usean organisaation yhteistyöryhmässä: referenssimateriaalityöryhmä (4E-RM working group, EURACHEM, EUROLAB, EA ja EUROMET). Myös mm. ILAC, ISO REMCO ja muut kiinnostuneet tahot ovat osallistuneet ryhmän kokouksiin.

Syksyllä 2002 tehtiin 4E-päätös laajentaa toimintaa kansainväliselle tasolle: 4E-ryhmän puheenjohtajat lähestyivät ILACia asiassa, minkä seurauksena päädyttiin perustamaan laajennettu ryhmä, johon jäseninä kuuluvat ILAC ja alueelliset laboratorioden akkreditointielimet, ISO REMCO, IAEA, alueelliset metrologiaorganisaatiot, laboratorioyhteistyötahot (mm. CITAC, EURACHEM, EUROLAB, AOAC International) ja tarkkailijajäseninä mm. kansalliset vertailuainetuottajat, alakohtaiset organisaatiot (esim. CODEX, IFCC), analyttisen datan käyttäjät (WHO, WMO, WCO, jne), kansalliset laboratoriolitot (esim. NLA, Etelä-Afrikka). Uuden IAGRM-ryhmän (International Advisory Group on Reference Materials Working Group) jäsenmäärän tavoitteena olisi alle 20. Ryhmän tehtävistä on esitetty ehdotuksia (B. King ja V. Komppa). Kesäkuussa 2003 selviää halukkuus osallistua IAGRM-ryhmään.

3. EURACHEMIN YHTEISTYÖ MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Seuraavana muutamia poimintoja EURACHEMin yhteistyökuvioista useiden tahojen kanssa.

EURACHEM/EA/EUROLAB/EUROMET

EURACHEM/EA/EUROLAB/EUROMET –yhteistyö jatkuu kolmella tasolla: puheenjohtajataso, pysyvä yhteistyöryhmä (PLG, Permanent Liaison Group) sekä yhteiset työryhmät (4E-RM referenssimateriaaliryhmä ja EEE-PT pätevyyskoeryhmä). Yhteistyön tavoitteet on kirjattu asiakirjaan (Co-operation between EA, EUROLAB, EURACHEM and EUROMET), mikä on EURACHEMissa hyväksytty yhteistyön perustaksi. Puheenjohtajataso koordinoi yhteistyötä, pysyvässä yhteistyöryhmässä vaihdetaan kokemuksia (esim. dokumenttien soveltamisessa) ja referenssimateriaali- ja pätevyyskoetyöryhmissä keskitytään teknisiin tehtäviin.

EA (<http://www.european-accreditation.org>)

Hanspeter Ischi toi esille EAn näkemyksiä. EAn toimintaan erilaisissa komiteoissa on mahdollista osallistua, tosin jotkut komiteat (esim. MLA) eivät ole täysin avoimia. Yhteistyötä eri organisaatioiden välillä on ollut, minkä tuloksia on nähtävissä (esim. vertailuaineisiin liittyvä dokumentti). Akkreditoinnin osalta mm. flexible scope mainittiin edelleen ajankohtaiseksi asiaksi. Jäljitettävyyden tärkeys tuli myös esiin; kaikki validointidata kontrollikorteista pätevyyskoetuloksiin tulisi olla saatavilla.

Joissakin maissa GMO-menetelmiä (genetically modified organisms) on akkreditoitu, minkä vuoksi tarvitaan tiedon keruuta, mitä ko. alalla tapahtuu.

EUROLAB (<http://www.eurolab.org>)

EUROLABin sihteeri Manfred Golze (Saksa) kertoi EUROLABin viimeisimmistä toimista. EUROLABin strategia on luettavissa www-sivuilta. EUROLAB on julkaissut maaliskuussa 2003 dokumentin (Position paper no 1/2003 "Accreditation bodies – national recognised bodies or market players"). Siinä käsitellään kansallisten akkreditointielinten asemaa. EUROLAB oli myös tehnyt v. 2002 selvityksen (Technical report no 2/2002, December 2002), missä on mitattu eurooppalaisten akkreditointielinten asiakkaiden tyytyväisyyttä. Em. dokumentit on luettavissa EUROLABin www-sivuilta.

EUROLAB viestitti uuden työryhmän tarpeesta: mittausepävarmuus näytteenotossa. Aihepiirinä olisi ympäristöanalyysit ja geologinen tutkimus. Tarvitaan ajatuksia asiasta ja asiantuntijoita tekemään ohjeistusta. Keskustelussa todettiin mm. näytteenottostrategian tärkeys ja sen vaikutus tuloksiin.

EUROMET (European Collaboration in Measurement Standards)

Puheenjohtaja kertasi MetChemin historiaa: EURACHEM ja EUROMET perustivat yhteisen kemian metrologian komitean (MetChem). Sen tavoitteena on tarjota yhteinen eurooppalainen foorumi kemian metrologiassa.

EUROMETin kemian metrologian vuosiraportti oli jakelussa. Siinä esitetään viime kaudella päättyneet projektit, meneillään olevat projektit sekä EU-projektit tai ehdotukset. Tietoutta on myös keskinäiseen tunnustamissopimukseen (MRA) liityvistä vertailuista (key comparisons). Eri aluiden väliset kontaktit mainitaan erittäin tärkeiksi. EUROMETin toiminnasta saa lisätietoa <http://www.euromet.org> tai <http://www.euromet.ie>.

Ed de Leer informoi MERA-projektista (Planning the European Research Area in Metrology), mikä on metrologiayhteistyön eurooppalainen verkosto. Siihen voivat osallistua mm. kaikki kansalliset metrologiainstituutit EUROMET-maista

<http://www.euromet.ie/pages/projects/mera.html>.

CCQM

R. Kaarls mainitsi CCQMn olevan yksi nuorimmista komiteoista (10 v). Sen jäseniä ovat kansalliset metrologiainstituutit, yliopistot, jotkut laboratoriot, teollisuus – jäseniä yhdistää vastuu kansallisesta metrologiasta. Työryhmien aihepiirejä on useita (mm. kaasu, epäorgaaninen, orgaaninen, sähkökemian, bioanalyysi). Toimintaan sisältyy vertailujen organisointi (key comparisons).

CITAC (Co-operation on International Traceability in Analytical Chemistry)

CITACin 10-vuotiskokous on kesäkuussa Saksassa (<http://www.citac.cc>). Kokouksen asialista oli jakelussa. CITAC on ollut järjestämässä jäljitettävyydensworkshop'a PITTCON 2002 – tapahtumassa USAssa. Tilaisuuden mainittiin olleen suosittu.

DAC/FECS (<http://www.dac-fecs.org>)

DAC/FECS organisoii säännöllisesti järjestettävän eurooppalaisen konferenssin "EUROANALYSIS". Konferensseissa on tarjolla tietoa viimeisimmistä analyttisistä menettelyistä ja kehityksestä. DAC panostaa koulutukseen, minkä tiimoilta analyttisen kemian tekstikirja on parhaillaan uudistuksen kohteena – tavoitteena on julkaista se vuonna 2003.

ILAC (International Laboratory Accreditation Cooperation, <http://www.ilac.org>)

ILAC on tarkkailijajäsenenä EURACHEMissa – Alan Squirrell'n (Australia) poissaollessa Walsh (EURACHEMin edustaja ILACssa) raportoi asioista. EURACHEM on vuoden kuluessa osallistunut useisiin ILACin komiteoiden kokouksiin, minkä lisäksi EURACHEMilla on ollut mahdollisuus kommentoida ILACin dokumentteja. Uuden standardin ISO/IEC 17025 käyttöönoton yhteydessä esiintulleita kokemuksia ja kysymyksiä halutaan kartoittaa akkreditointielimille ja laboratorioille osoitettavan kyselyn avulla.

4E-ryhmän puheenjohtajat (EA, Eurachem, Eurolab, Euromet) lähestyivät ILACia siinä vaiheessa, kun havaittiin ILACin päättäneen perustaa uuden työryhmän referenssimateriaalipolitiikkaan liittyen. Puheenjohtajat tukivat vahvasti yhden maailmanlaajuisen työryhmän perustamista. Ryhmän koostumus tulisi olla edustava sekä maantieteellisesti että aihepiireiltään. Asia oli esillä maaliskuuhun vaihteessa Dublinissa järjestetyssä 4E-RM-kokouksessa, missä päädyttiin perustamaan uusi maailmanlaajuinen ryhmä (ks. kohta 2.2).

IUPAC (International Union of Pure and Applied Chemistry, <http://www.iupac.org>)

Yhteistyö IUPACin kanssa on edennyt henkilökohtaisella tasolla projektien tiimoilta.

Inter Agency Meeting (IAM)

Ruokatuotteiden analysointiin ja näytteenottoon liittyvien tahojen kokouksen tehtävänä on edistää yhteistyötä kehittämällä/suosittamalla uusia sääntöjä laadunvarmistukseen liittyen, edistämällä koordinoitua, tuomalla esiin ongelmia, jotka vaativat kansainvälistä yhteistyötä ja edistämällä terminologian yhtenäistämistä. Viimeisin kokous on järjestetty Unkarissa marraskuussa 2002, missä oli mukana EURACHEMin edustus.

4. EURACHEMIN TYÖRYHMÄT & TULEVIA TAPAHTUMIA

(<http://www.eurachem.org> (working groups, coming events))

"Analytical Quality Assurance (AQA) at Universities WG" –ryhmän osalta saimme GA-kokoukseen suruviestin ryhmän puheenjohtaja Bernd Neidhart'n (Saksa) edellisen viikon poismenosta. Kokouksessa muistettiin kiitollisuudella Neidhart'a ja hänen pitkäaikaista vahvaa panostaan EURACHEM-työssä.

"Education and Training (E&T) WG" –ryhmän puheenjohtaja Bernd Wenclawiak (Saksa) viestitti syksyllä 2003 (29.9-1.10) Saksassa Siegenin yliopistossa järjestettävästä workshopista "Quality Assurance in Analytical Chemistry for graduate students and first-time employees". Opiskelijat voivat hakea avustusta tilaisuuteen osallistumiseksi.

Kahden edellämämainitun työryhmän yhdistäminen on tullut ajankohtaiseksi keskustelun kohteeksi. Tarkoituksena on yhdistää ryhmät.

"Measurement Uncertainty and Traceability WG",

Alex Williams kertasi ryhmän viimeaikaista toimintaa ohjeistusten laatimisen osalta. Uutena aihepiirinä on otettu käsittelyyn mittausepävarmuus kvalitatiivisissa analyysissä, minkä osalta

Steve Ellison informoi kokouksen osanottajia ennen kokousta lähettämällään viestillä. Aihepiirin tiimoilla tulee työskentelemään uusi työryhmä työstäen ohjeistusta. GA-kokouksen aikana mukaan oli ilmoittautunut neljä aktiivista henkilöä, mikä todettiin hyväksi aluksi. Aiheesta kiinnostuneet ovat tervetulleita ohjeistuksen valmisteluun.

“Proficiency Testing WG”

Ks kohta 2.1

“Reference Materials WG” (EEEE-RM)

Ks kohta 2.2.

“Metrology in Chemistry WG” (MetChem)

(<http://www.eurachem.ul.pt> (working groups), ks. kohta EUROMET)

EURACHEMIn ryhmien toiminnasta saa tietoa mm. EURACHEMIn www-sivuilta. Seuraavien workshop-tapahtumien aiheita ovat mm. laboratorioden akkreditointi ja testaus (Dublin/Irlanti, kesäkuu 2003), laadunvarmistus analyttisessä kemiassa 29.9-1.10.2003 (Siegen, Saksa), kemian metrologia yliopistossa (Praha, toukokuu 2004), informaatioteknologia laboratorion laadunvarmistuksessa (Malta, 2005).

5. TULEVAISUUS

Kokouksessa keskusteltiin EURACHEMIn strategiasta ja tulevaisuudesta. Kansallisten EURACHEM-organisaatioiden toiminnasta tulee olemaan koosteita seuraavassa EURACHEM Newsletter'ssä. Seuraavana muutamia esille tulleita, keskusteluissa tärkeiksi koettuja aihepiirejä: jäljitettävyys, mittausepävarmuuden tärkeys, metrologian opetustarve, terminologia, verkottuminen, koulutus, kulttuurin vaikutus toimintaan. Useissa puheenvuoroissa tuli esille koulutus ja olemassaolevien ohjeistusten tunnetuksi tekemisen tärkeys. Suuri osa akateemisesta maailmasta ei tunne EURACHEMia ja sen oppaita, ja analyttikot eivät aina ole välttämättä kemistejä. Keskeisimmät ajatukset – miksi tehdään mitään - tulisi saada läpi jo koulutusvaiheessa, esim. yliopistoissa. Myös EAn ja EUROLABin edustajat huomioivat EURACHEMIn laatimien oppaiden tärkeyden ja korostivat yhteistyön merkitystä. Mainittiin, että EURACHEMia tarvitaan myös yhteistyöhön akkreditointielinten kanssa.

Saavutusten siirto toimenpiteisiin tulee olemaan yksi tulevaisuuden haasteista. EURACHEM-Suomessa asian tiimoilta on jo tehty siihen liittyvää työtä. Syksyllä Siegenin yliopistossa järjestettävä workshop on hyvä sysäys EURACHEMIn tunnetuksi tekemisessä myös akateemisessa maailmassa – kansainvälinen tilaisuus on suunnattu opintojen loppuvaiheessa oleville opiskelijoille ja nuorille uraansa aloitteleville tutkijoille.

EURACHEM-kattojärjestö kokoontuu seuraavan kerran Prahassa toukokuussa 2004.

Anna-Liisa Pikkarainen

EURACHEM-Suomi-jaosto

(<http://www.eurachem.ul.pt> (National Websites))